

**Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Фаховий коледж Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної
академії ім. Тараса Шевченка**

*Циклова комісія трудового навчання та технологій
і образотворчого мистецтва*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчально-виховної роботи
Павло ЯЛОВСЬКИЙ
«12» 55 60 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Живопис

Освітньо-професійний ступінь **фаховий молодший бакалавр**
Галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**
Спеціальність **014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)**
Освітньо-професійна програма **Середня освіта (Образотворче мистецтво)**

Кременець – 2023

Тимків О. С. Живопис: робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів фахової передвищої освіти з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво). Кременець, 2023. 27 с.

Розробники:

Тимків Олена Степанівна – викладач першої категорії циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва Фахового коледжу КОГПА ім. Тараса Шевченка.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва (протокол №1 від 31.08.2023 р.).

Голова циклової комісії _____

Віталій ПИСАРЕНОК

1. Вступ

Живопис – одна із найважливіших дисциплін у системі підготовки вчителя образотворчого мистецтва. Курс спрямований на формування у здобувачів фахової передвищої освіти теоретичних знань та практичних навичок з питань живопису, розвиток творчих здібностей, вміле використання технологічних властивостей живописних матеріалів, технічних прийомів різних видів живопису.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: а) вивчення історії виникнення та розвитку живопису, його видів і жанрів; б) вивчення прийомів і технік живописного зображення, які застосовуються під час виконання художніх творів; в) формування у здобувачів професійних компетентностей з навчання мистецтва живопису, оволодіння професійною майстерністю роботи різними техніками з широким застосуванням її у професійній діяльності.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Живопис» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра за напрямком підготовки 01 Освіта / Педагогіка, спеціальністю 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво).

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни							
Кількість кредитів ECTS – 22	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна							
Змістових модулів – 11	Спеціальність 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво)	Рік підготовки:							
		1-й	2-й	3-й	4-й				
Загальна кількість годин – 660	Освітньо-професійна програма Середня освіта (Образотворче мистецтво)	Семестр							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; 2; 3;4; 3; 3; 3;4. самостійної роботи студента – 1,5; 1,6; 2,3; 2; 2; 1,5; 1; 2; 2,4	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Лабораторні							
		34	42	51	80	45	57	45	56
		Самостійна робота							
		26	33	39	40	30	18	30	34
		Вид контролю: семестрова оцінка – 1,2 с.; залік – 4,6,8 екзамен – 3,5, 7							

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить для денної форми навчання – 62% до 38 %.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Живопис» – професійна підготовка фахівця з високим рівнем художньої майстерності у зображувальній діяльності, обумовленої знанням технік, матеріалів, технології живопису, здатного до самостійного творчого вирішення завдань професійної образотворчої діяльності.

Завданням курсу є надання здобувачам теоретичних знань, практичних умінь та навичок, необхідних у реалізації виховних та художньо-розвиваючих можливостей занять з образотворчого мистецтва, пов'язаних з формуванням моральних якостей особистості та з завданням її естетичного виховання; кваліфікованого керівництва художньо-творчою діяльністю учнів; розвиток і поглиблення художнього бачення здобувачів фахової передвищої освіти, уміння аналізувати композиції творів майстрів різних видів і напрямків мистецтва живопису, здійснювати вибір засобів виразності, що сприяє розвитку образного мислення та творчих здібностей здобувачів.

Курс «Живопис» спрямований на формування у здобувачів фахової передвищої освіти таких професійних **компетентностей**.

ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК7 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

СК2 Здатність до використання предметних знань в освітньому процесі;

СК3 Здатність до інтеграції предметних знань з різних освітніх галузей.

СК16 Здатність розуміти основи образотворчої грамоти, аналізувати історичні етапи розвитку образотворчого мистецтва, художні твори; використовувати спеціальну термінологію; усвідомлювати значення образотворчого мистецтва у вихованні учнівської молоді;

СК17 Здатність до оволодіння методологією образотворчої діяльності й засвоєння основ художньої майстерності;

СК18 Здатність володіти академічними та сучасними техніками, прийомами та засобами рисунку, живопису, композиції;

СК20 Здатність до організації, проведення й оцінки результативності навчальних практик, виховних заходів та виставок творів образотворчого мистецтва;

СК 24 Здатність створювати та реалізовувати художні проекти.

Програмні результати навчання

Нормативний зміст вивчення здобувачами фахової передвищої освіти навчальної дисципліни «живопис» сформульований у таких програмних результатах навчання:

РН3 Аналізувати можливості професійного розвитку з урахуванням умов педагогічної діяльності та індивідуальних запитів і потреб;

РН6 Застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей в освітньому середовищі;

РН16 Володіти теоретико-методичними знаннями у галузі образотворчого мистецтва, принципами та закономірностями організації навчання образотворчому мистецтву в закладах загальної середньої освіти;

РН17 Уміти застосовувати у професійній та творчій діяльності художні техніки і матеріали образотворчого мистецтва та володіти основами художньої майстерності;

РН18 Уміти розвивати творчу уяву, образне мислення та художній смак учнів;

РН19 Виявляти здатність до створення власних художніх задумів, розробляти ескізи, проекти, виконувати та презентувати творчі роботи.

4. Програма навчальної дисципліни

1 семестр

Змістовний модуль 1. Об'єктивні основи реалістичного живописного зображення

Тема 1. Живопис як засіб вираження матеріальної і духовної культури. Види і жанри живопису. Матеріали і приладдя для роботи фарбами. Образотворчі засоби. Живопис предметів. Технологія і техніка живопису. Живопис аквареллю. Фарби, пензлі, палітра.

Тема 2. Сприймання кольорів та їх взаємодії при образотворчій діяльності. Підготовчі вправи з живопису: а) кольоровий спектр; б) змішування кольорів; в) ахроматичні та хроматичні кольори); г) теплі і холодні кольори.

Тема 3. Світло і колір. Природа світла і кольору. Основні властивості кольорів. Нюанс кольору. Контрасти. Світлотінь. Зміна кольорів та їх насиченості на відстані. Повітряна і світлова перспектива.

Тема 4. Загальний тоновий і кольоровий стан природи. Кольорова єдність, гармонія кольорів природи (колорит). Одночасне порівняння і цілісність зображення. Одночасний контраст і палітра художника. Кольорові гармонії в природі і в мистецтві. Вправи на кольорові гармонії: а) легкі і важкі кольори, контрастні і нюансні; б) відтінки кольорів в теплих і холодних гамах; в) насиченість кольору (зміна відтінків від додавання до

спектральних кольорів білого і чорного; г) плавні переходи кольору від одного до іншого.

Тема 5. Методика роботи аквареллю: а) тонова відмивка, гризайль; б) спосіб багат шарового нанесення акварельних фарб (лесування); в) спосіб «алля прима» в акварельному живопису; г) нанесення фарбового шару по вологому папері (техніка «по вологому»).

Змістовний модуль 2. Підготовчий етап до живопису

Тема 6. Матеріали і технічні особливості акварельного живопису.

Вправи: а) замальовки в кольорі осіннього листя (контраст і нюанс кольору); б) замальовки в кольорі овочів і фруктів (по сухому і вологому паперу).

Тема 7. Живопис в техніці гризайль. Тоновий живопис групи осінніх овочів (капуста, морква, картопля, буряк).

Методична послідовність виконання акварельного натюрморту в техніці гризайль. Передача світло-тональних градацій.

Тема 8. Короткочасні живописні етюди-начерки.

Живопис в кольорі групи осінніх фруктів (яблука, груші, кавун, диня, виноград, сливи). Методична послідовність виконання акварельного натюрморту. Особливості роботи над етюдами-начерками.

2 семестр

Тема 9. Живописні замальовки окремих предметів побуту в техніці акварельного живопису.

Зображення пропорцій і форм предметів на форматі. Послідовність тонального та колористичного вирішення.

Тема 10. Натюрморт як жанр живопису. Живопис натюрморту з осінніх овочів (гарбузи, кабачки, морква, капуста, буряк) та предметів побуту в теплій кольоровій гамі.

Передача пропорцій і форм предметів у натюрморті, промальовування деталей, колористична передача об'єму і освітлення.

Тема 11. Зображення умовно-плоских та об'ємних предметів. Живопис натюрморту в холодних тонах.

Передача пропорцій і форм предметів у натюрморті, промальовування деталей, колористичне вирішення, передача об'єму і освітлення.

Змістовний модуль 3. Засвоєння прийомів роботи фарбами

Тема 12. Виконання натюрморту на контраст кольору.

Послідовність виконання: композивання, масштаб зображення, пропорційні співвідношення, лінійно-конструктивна побудова, деталізація

форм і частин предметів, особливості світлотіньового і кольорового вирішення, виділення контрастних співвідношень за допомогою кольору.

Тема 13. Образотворчі можливості натюрморту. Тоновий живопис натюрморту з 2-3 геометричних тіл (куб, циліндр, куля) у техніці гризайль.Методичні особливості виконання живопису гіпсових геометричних тіл у техніці гризайль.

Тема 14. Живопис натюрморту з букетом весняних квітів у техніці «по-волоному».

Компоновка зображення, особливості технічних прийомів вирішення у роботі. Передача об'єму букету засобами світлотіньових градацій.

3 семестр

Змістовий модуль 4. Живопис з натури. Зображальна діяльність кольором

Тема 15. Живопис натюрморту. Вплив освітлення на сприйняття кольору. Світловий і кольоровий контраст. Фарби і суміші. Робота над натюрмортом різними матеріалами. Акварельний живопис. Етапи виконання натюрморту з гіпсовою розеткою.

Тема 16. Зближена гама кольорів у живопису. Натюрморт з фруктами у зближеній кольоровій гамі.

Передача пропорцій і форм предметів у натюрморті, промальовування деталей. Колористичне вирішення.

Тема 17. Контрасти кольору у натюрморті. Натюрморт в контрастній гамі кольорів з перевагою теплих відтінків.

Передача пропорцій і форм предметів у натюрморті, промальовування деталей. Колористичне вирішення.

Тема 18. Натюрморт в контрастній гамі кольорів з перевагою холодних відтінків.

Передача пропорцій і форм предметів у натюрморті, промальовування деталей, передача об'єму і освітлення. Особливості колористичного вирішення натюрморту.

Тема 19. Техніка лесування в живопису.

Компоновка зображення, особливості побудови предметів натюрморту. Передача об'єму і освітлення в натюрморті з двох предметів (гіпсова ваза і розетка) засобами техніки гризайль.

Тема 20. Техніка «по волоному» в акварельному живопису.

Натюрморт з фруктами і предметами побуту. Лінійно-конструктивна побудова, пропорційні співвідношення, передача цілісності постановки татонально-кольорових відношень.

Тема 21. Малювання з натури складок драперії.

Передача освітлення і об'єму засобами акварельного живопису. Оптичне змішування кольорів. Техніка «крапки» в акварельному живопису. Етюд складок різного кольору і матеріалу тканин, покладених на стілець.

Тема 22. Рефлекси в живопису.

Натюрморт з білих предметів побуту на кольоровому теплому або холодному тлі (акварель). Особливості передачі білих предметів на тлі яскравих драперій.

4 семестр

Змістовий модуль 5. Живопис гуашю

Тема 23. Технологічні особливості гуаші. Технічні прийоми роботи. Матеріали і приладдя в гуашевому живопису.

Натюрморт з овочів на контрастному тлі драперій. Техніка «мазка». Послідовність побудови натюрморту, світлотіньове та тонове вирішення. Особливості передачі контрастних за кольором предметів та тла технікою «мазка», деталізація та узагальнення всієї роботи.

Тема 24. Імітація гуашю «техніки мозаїки» в натюрморті з предметів побуту на тлі складок драперії.

Зближена тепла гама кольорів. Послідовність побудови натюрморту. Специфіка та послідовність виконання натюрморту в даній техніці.

Тема 25. Натюрморт зі скляних кольорових предметів на світлому нейтральному тлі драперій.

Лінійно-конструктивна побудова, пропорційні співвідношення, передача цілісності постановки. Дотримання тонально-кольорових відношень при передачі форми, матеріальності прозорих предметів.

Тема 26. Натюрморт зі світлих (5) предметів на тлі кольорових драперій з орнаментом.

Нюансні переходи тону і кольору. Етапи виконання складного натюрморту; особливості передачі характеру предметів на тлі кольорових драперій; деталізація та узагальнення всієї роботи. Специфіка виконання рисунку орнаменту на тканині.

Тема 27. Явище контражуру в живопису.

Передача особливостей освітлення та тонового вирішення в натюрморті з 3-4 предметів побуту на тлі вікна (акварель, гуаш).

Змістовий модуль 6. Пейзажний жанр живопису. Екстер'єр

Тема 28. Види пейзажу. Особливості виконання пейзажу в різних техніках і матеріалах.

Вибір точки зору та об'єкту зображення у пейзажі. Значення лінійної та повітряної перспективи для передачі простору.

Тема 29. Роль повітряної перспективи у відображенні простору в пейзажі. Етюд пейзажу з натури.

Вибір точки зору та фрагменту пейзажу, побудова зображення з урахуванням явищ перспективи, передача тонально-кольорових відношень та плановості у пейзажі.

Тема 30. Види архітектурних пейзажів.

Послідовність виконання зображення вулиці з урахуванням законів лінійної та повітряної перспективи. Вибір точки зору та фрагменту пейзажу, передача тонально-кольорових відношень та плановості у пейзажі.

Тема 31. Вираження перспективних явищ у живопису екстер'єру. Етюд архітектурного пейзажу (акварель, гуаш).

Вибір точки зору та фрагменту пейзажу, побудова зображення з урахуванням явищ перспективи, передача тонально-кольорових відношень та плановості у пейзажі.

5 семестр

Змістовий модуль 7. Зовнішній та внутрішній простір архітектурної споруди

Тема 32. Робота на пленері. Пейзаж (матеріал на вибір).

Вибір точки зору та фрагменту пейзажу, побудова зображення з урахуванням явищ перспективи, передача тонально-кольорових відношень та плановості у пейзажі.

Тема 33. Живопис інтер'єру в різних техніках і матеріалах. Форми внутрішнього вигляду приміщень. Призначення архітектурних інтер'єрів. Послідовність виконання живопису інтер'єру. Вибір точки зору та фрагменту інтер'єру, побудова зображення з урахуванням явищ перспективи, передача тонально-кольорових відношень та плановості у приміщенні.

Тема 34. Відображення замкненого просторового середовища в живопису інтер'єру. Фрагмент інтер'єру з відкритими дверима або вікном.

Вибір точки зору та фрагменту інтер'єру, побудова зображення з урахуванням явищ перспективи, передача тонально-кольорових відношень та плановості.

Тема 35. Складний тематичний натюрморт з предметів з різною фактурною поверхнею нижче лінії горизонту.

Послідовність виконання складного натюрморту; світлотіньове та тонове вирішення; особливості передачі фактури поверхні предметів за допомогою живописного матеріалу; деталізація та узагальнення всієї роботи.

Тема 36. Натюрморт в інтер'єрі.

Особливості відображення простору засобами гуашевого живопису. Послідовність та особливості побудови натюрморту в інтер'єрі.

Тема 37. Меблі в інтер'єрі. Передача освітлення і простору засобами живопису. Етюд інтер'єру зі столом і стільцем біля вікна (акварель, гуаш). Вибір точки зору. Послідовність виконання етюду з меблями в інтер'єрі.

6 семестр

Змістовий модуль 8. Зображення людини в живопису

Тема 38. Портретний жанр у живопису.

Види портретів. Пропорційна схема побудови голови людини. Використання модульної системи побудови. Особливості передачі характерних рис обличчя.

Тема 39. Схематичні замальовки голови людини в кольорі в різних поворотах (акварель).

Компоновка зображення у форматі, дотримання пропорційних співвідношень в роботі, передача світло-тональних градацій.

Тема 40. Силуетне зображення голови людини в профільному положенні. Короткочасні замальовки (акварель, гуаш).

Компоновка зображення у форматі, дотримання пропорційних співвідношень в роботі, передача світло-тональних градацій.

Тема 41. Градації тону в ахроматичній гамі. Живопис гіпсової маски Аполлона в техніці гризайль (акварель, гуаш).

Компоновка зображення у форматі, дотримання пропорційних співвідношень в роботі, передача світло-тональних градацій.

Тема 42. Процес роботи над живописом голови людини. Складний натюрморт з гіпсовою головою в техніці гуаші.

Послідовність побудови складного натюрморту. Компоновка зображення у форматі, дотримання пропорційних співвідношень в роботі, передача світло-тональних та колірних градацій.

Тема 43. Короткочасні замальовки гіпсової голови Венери в різних поворотах (фас, три чверті, профіль) в техніці акварелі, гуаші. Особливості та переваги виконання короткочасних замальовок.

Тема 44. Етюд гіпсової голови з характерними рисами обличчя на кольоровому теплому тлі (гуаш).

Компоновка зображення у форматі, дотримання пропорційних співвідношень в роботі, передача світло-тональних та колірних градацій з урахуванням теплих рефлексів заднього плану.

Тема 45. Етюд натюрморту з гіпсовою головою з характерними рисами обличчя на кольоровому холодному тлі (гуаш).

Компоновка зображення у форматі, дотримання пропорційних співвідношень в роботі, передача світло-тональних та колірних градацій з урахуванням холодних рефлексів заднього плану.

7 семестр

Змістовий модуль 9. Колір у живописному зображенні голови людини

Тема 46. Градації тону і кольору в різних живописних матеріалах.

Тема 47. Особливості роботи над зображенням голови людини в акварельному живопису. Зображення голови натурника з чітко вираженими рисами обличчя в техніці гризайль (акварель, гуаш).

Послідовність виконання зображення; побудова голови згідно конструктивним законам. Особливості світло-тонального рішення при використанні даної техніки.

Тема 48. Короткочасні замальовки голови натурника в різних поворотах в техніці акварелі.

Компоновка зображення на форматі, конструктивна побудова та світло-тональне вирішення у замальовках.

Тема 49. Етюд жіночої голови на кольоровому тлі. Використання прийому лесування в акварельному живопису.

Компоновка зображення на форматі, конструктивна побудова, передача світло-тональних та колірних градацій з урахуванням рефлексів заднього плану.

Тема 50. Передача настрою людини засобами живопису. Етюд жіночої голови в головному уборі, освітленої сонячними променями (гуаш).Компоновка зображення на форматі, конструктивна побудова голови натурника в головному уборі, передача світло-тональних та колірних градацій з урахуванням заданого освітлення.

Тема 51. Бархатистість поверхні в гуаші, вміння правильно підібрати тон і колір при зображенні голови людини. Зображення чоловічого погрудного портрету в національному одязі (гуаш).

Компоновка зображення на форматі, конструктивна побудова голови натурника в національному одязі. Передача фактури поверхні та світло-тональних відношень.

Тема 52. Передача вікових особливостей натури в живопису. Етюд голови жінки старшого віку з хустиною на плечах (акварель, гуаш).Компоновка зображення на форматі, конструктивна побудова голови натурника старшого віку. Передача фактури поверхні та світло-тональних відношень.

8 семестр

Змістовий модуль 10. Особливості роботи олійними фарбами.

Тема 53. Особливості олійного живопису. Етюд складного натюрморту у техніці олійного живопису. Натюрморт з гіпсовою головою.

Аналіз та особливості техніки олійного живопису. Послідовність виконання побудови складного натюрморту в даній техніці.

Тема 54. Етюд погрудного портрету натурниці у фас (олія).

Компоновка зображення на форматі. Побудова погрудного портрету у фас та передача світло-тональних і колірних градацій засобами олійного живопису.

Тема 55. Етюд погрудного портрету натурника у профіль (олія).

Компоновка зображення на форматі. Побудова погрудного портрету у профіль та передача світло-тональних і колірних градацій засобами олійного живопису.

Тема 56. Етюд поясного жіночого портрету з виразним положенням рук (олія).Компоновка зображення на форматі. Виконання конструктивної побудови погрудного портрету з виразним положенням рук. Передача світло-тональних і колірних градацій засобами олійного живопису.

Змістовий модуль 11. Особливості роботи над навчальною постановкою в приміщенні і на пленері

Тема 57. Короткочасні замальовки фігури людини в різному положенні.

Принципи, послідовність та методичні особливості роботи над короткочасними замальовками фігури людини в різних положеннях.

Тема 58.Зображення жіночої фігури на тлі екстер'єру.

Компоновка зображення фігури людини на форматі з урахуванням фону оточуючого середовища.

Тема 59.Робота на пленері. Пейзаж з елементами архітектури та постатями людей.

Характерні особливості роботи на пленері. Послідовність виконання нескладного пейзажного мотиву з елементами архітектури та постатями людей. Компоновка зображення на форматі.

5. Структура навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	Усього	у тому числі	
		Лаб.	С.р.
1 семестр			
Змістовий модуль 1. Об'єктивні основи реалістичного живописного зображення			
Тема 1. Живопис як вираження матеріальної і духовної культури. Види і жанри живопису.	6	4	2
Тема 2. Сприймання кольорів та їх взаємодії при образотворчій діяльності. Підготовчі вправи з живопису.	6	4	2
Тема 3. Світло і колір. Природа світла і кольору. Основні властивості кольорів. Контрасти. Світлотінь.	6	2	4
Тема 4. Кольорові гармонії в природі і в мистецтві. Вправи на кольорові гармонії.	6	4	2
Тема 5. Методика роботи аквареллю.	6	4	2
Змістовий модуль 2. Підготовчий етап до живопису			
Тема 6. Матеріали і технічні особливості акварельного живопису.	6	4	2
Тема 7. Живопис в техніці гризайль. Тоновий живопис групи осінніх овочів (капуста, морква, картопля, буряк).	8	6	2
Тема 8. Короткочасні живописні етюди. Живопис в кольорі групи осінніх фруктів (яблука, груші, кавун).	8	6	2
Підготовка до екзамену	8		8
Разом за 1 семестр	60	34	26
2 семестр			
Тема 9. Живописні замальовки окремих предметів побуту в техніці акварельного живопису.	10	6	4
Тема 10. Натюрморт як жанр живопису. Живопис натюрморту з осінніх овочів та предметів побуту в теплій кольоровій гамі.	12	8	4
Змістовий модуль 3. Засвоєння прийомів роботи фарбами			
Тема 11. Зображення умовно-плоских та об'ємних предметів. Живопис натюрморту в холодних тонах.	12	8	4
Тема 12. Виконання натюрморту на контраст кольору.	12	8	4
Тема 13. Образотворчі можливості натюрморту. Тоновий живопис натюрморту з 2-3 геометричних тіл. Техніка гризайль.	11	6	5
Тема 14. Живопис натюрморту з букетом весняних квітів техніці по-вологому.	8	6	2
Підготовка до екзамену	10		10
Усього годин за семестр	65	42	23
Усього годин за рік	135	76	59

Зсеместр			
Змістовий модуль 4. Живопис з натури. Зображальна діяльність кольором			
Тема 15. Живопис натюрморту. Вплив освітлення на сприйняття кольору. Світловий і кольоровий контраст.	10	8	2
Тема 16. Зближена гама кольорів у живописі. Натюрморт з фруктами у зближеній кольоровій гамі.	11	6	5
Тема 17. Контрасти кольору у натюрморті. Натюрморт в контрастній гамі кольорів з перевагою теплих відтінків.	8	6	2
Тема 18. Натюрморт в контрастній гамі кольорів з перевагою холодних відтінків.	8	6	2
Тема 19. Техніка лесування в живопису. Передача об'єму і освітлення в натюрморті з двох предметів засобами техніки гризайль.	10	6	4
Тема 20. Техніка «по вологому» в акварельному живописі. Натюрморт з фруктами і предметами побуту.	9	5	4
Тема 21. Малювання з натури складок драперії. Передача освітлення і об'єму засобами акварельного живопису.	10	6	4
Тема 22. Значення рефлексів у живопису. Натюрморт з білих предметів на кольоровому холодному тлі (акварель).	12	8	4
Підготовка та проходження екзамену	12		12
Усього годин за семестр	90	51	39
4 семестр			
Змістовий модуль 5. Живопис гуашшю			
Тема 23. Технологічні особливості гуаші. Натюрморт з овочів на контрастному тлі драперій. Техніка «мазка».	12	10	2
Тема 24. Імітація «техніки мозаїки» в натюрморті на тлі складок драперії. Зближена тепла гама.	12	10	2
Тема 25. Натюрморт зі скляних кольорових предметів на світлому нейтральному тлі драперій.	14	10	4
Тема 26. Натюрморт зі світлих 5 предметів на тлі кольорових драперій з орнаментом.	14	12	2
Тема 27. Явище контражуру. Передача особливостей освітлення в натюрморті на тлі вікна (акварель, гуаш).	12	10	2
Змістовий модуль 6. Пейзажний жанр живопису. Екстер'єр			
Тема 28. Види пейзажу. Особливості виконання пейзажу в різних техніках і матеріалах.	6	4	2
Тема 29. Роль повітряної перспективи у відображенні простору в пейзажі. Етюд пейзажу з натури.	10	8	2
Тема 30. Види архітектурних пейзажів. Послідовність виконання фрагменту вулиці .	10	8	2
Тема 31. Вираження перспективних явищ у живопису екстер'єру. Етюд архітектурного пейзажу.	12	8	4
Підготовка до екзамену	18		18
Усього годин за 4 семестр	120	80	40

Усього годин за рік	210	131	79
5 семестр			
Змістовий модуль 7. Зовнішній та внутрішній простір архітектурної споруди			
Тема 32. Робота на пленері. Пейзаж (матеріал на вибір).	8	6	2
Тема 33. Живопис інтер'єру в різних техніках і матеріалах. Форми внутрішнього вигляду приміщень.	7	5	2
Тема 34. Відображення замкненого просторового середовища в живопису інтер'єру.	12	8	4
Тема 35. Складний тематичний натюрморт з предметів з різною фактурною поверхнею нижче лінії горизонту .	13	10	3
Тема 36. Натюрморт в інтер'єрі. Особливості відображення простору засобами гуашевого живопису.	13	10	3
Тема 37. Меблі в інтер'єрі. Передача освітлення і простору засобами живопису.	10	6	4
Підготовка та проходження екзамену	12		12
Усього годин за 5 семестр	75	45	30
6 семестр			
Змістовий модуль 8. Зображення людини в живопису			
Тема 38. Портретний жанр у живопису. Види портретів. Пропорційна схема побудови голови людини.	3	2	1
Тема 39. Схематичні замальовки голови людини в кольорі в різних поворотах (акварель).	5	4	1
Тема 40. Силуетне зображення голови людини в профільному положенні. Короткочасні замальовки.	5	4	1
Тема 41. Градації тону в ахроматичній гамі. Живопис гіпсової маски Аполлона в техніці гризайль.	10	9	1
Тема 42. Процес роботи над живописом голови людини. Складний натюрморт з гіпсовою головою в техніці гуаші.	11	10	1
Тема 43. Короткочасні замальовки гіпсової голови Венери в різних поворотах в техніці акварелі, гуаші.	9	8	1
Тема 44. Етюд в гіпсової голови з характерними рисами обличчя на кольоровому теплому тлі (гуаш).	10	8	2
Тема 45. Етюд натюрморту з гіпсовою головою на кольоровому холодному тлі (гуаш).	11	9	2
Підготовка до екзамену	8		8
Усього годин за 6 семестр	75	57	18
Усього годин за рік	150	102	48
7 семестр			
Змістовий модуль 9. Колір у живописному зображенні голови людини			
Тема 46. Градації тону і кольору в різних живописних матеріалах.	3	2	1
Тема 47. Особливості роботи над зображенням голови людини в акварельному живопису.	7	6	1
Тема 48. Короткочасні замальовки голови натурника в різних поворотах в техніці акварелі.	5	4	1

Тема 49. Етюд жіночої голови на кольоровому тлі. Прийом лесування в акварельному живопису.	7	6	1
Тема 50. Передача настрою. Етюд жіночої голови в головному уборі, освітленої сонячними променями (гуаш).	8	7	1
Тема 51. Бархатистість поверхні в гуаші. Тон і колір при зображенні голови людини.	11	10	1
Тема 52. Передача вікових особливостей натури в живопису.	12	10	2
Підготовка та проходження екзамену	22		22
Усього годин за 7 семестр	75	45	30
8 семестр			
Змістовий модуль 10. Особливості роботи олійними фарбами			
Тема 53. Особливості олійного живопису. Етюд складного натюрморту. Натюрморт з гіпсовою головою.	10	6	4
Тема 54. Етюд погрудного портрету натурниці у фас (олія).	14	10	4
Тема 55. Етюд погрудного портрету натурника у профіль (олія).	14	10	4
Тема 56. Етюд поясного жіночого портрету з виразним положенням рук (олія).	14	10	4
Змістовий модуль 11. Особливості роботи над навчальною постановкою в приміщенні і на пленері			
Тема 57. Короткочасні замальовки фігури людини в різному положенні.	10	2	8
Тема 58. Зображення жіночої фігури на тлі екстер'єру.	16	12	4
Тема 59. Робота на пленері. Пейзаж з елементами архітектури та постатями людей.	12	6	6
Усього годин за 8 семестр	90	56	34
Усього годин за рік	165	101	64
Усього годин	660	410	250

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1 семестр		
1	Живопис як вираження матеріальної і духовної культури. Види і жанри живопису. Матеріали та приладдя для роботи фарбами. Образотворчі засоби. Живопис предметів. Технологія і техніка живопису. Живопис аквареллю. Фарби, пензлі, палітра.	4
2	Сприймання кольорів та їх взаємодії при образотворчій діяльності. Підготовчі вправи з живопису: а) кольоровий спектр; б) змішування фарб; в) ахроматичні та хроматичні кольори; г) теплі і холодні кольори.	4
3	Світло і колір. Природа світла і кольору. Основні властивості	2

	кольорів. Контрасти. Світлотінь. Зміна кольорів на відстані. Повітряна і світлова перспектива. Загальний тоновий і кольоровий стан природи. Кольорова єдність, гармонія кольорів природи (колорит). Одночасне порівняння і цілісність зображення.	
4	Кольорові гармонії в природі і в мистецтві. Вправи на кольорові гармонії: а) легкі і важкі кольори, контрастні і нюансні; б) відтінки кольорів в теплих і холодних гамах; в) насиченість кольору (зміна відтінків від додавання до спектральних кольорів білого і чорного); г) плавні розтяжки кольорів по тону і плавні переходи кольору від одного до іншого.	4
5	Методика роботи аквареллю: а) тонова відмивка, гризайль; б) спосіб багат шарового нанесення акварельних фарб (лесування); в) спосіб алла прима в акварельному живопису; г) нанесення фарбового шару по вологому паперу.	4
6	Матеріали і технічні особливості акварельного живопису: а) замальовки в кольорі осіннього листя; б) замальовки в кольорі овочів і фруктів (по сухому і вологому паперу).	4
7	Живопис в техніці гризайль. Тоновий живопис групи осінніх овочів (капуста, морква, картопля, буряк).	6
8	Короткочасні живописні-етюди. Живопис в кольорі групи осінніх фруктів (яблука, груші, кавун, диня, виноград, сливи).	6
	Усього годин за 1 семестр	34
	2 семестр	
9	Живописні замальовки окремих предметів побуту в техніці акварельного живопису.	6
10	Натюрморт як жанр живопису. Живопис натюрморту з осінніми овочів (гарбузи, кабачки, морква, капуста, буряк) та предметів побуту в теплій кольоровій гамі.	8
11	Зображення умовно-плоских та об'ємних предметів. Живопис натюрморту в холодних тонах.	8
12	Виконання натюрморту на контраст кольору.	8
13	Образотворчі можливості натюрморту. Тоновий живопис натюрморту з 2-3 геометричних тіл (куб, циліндр, куля). Техніка гризайль.	6
14	Живопис натюрморту з букетом весняних квітів у техніці по вологому.	6
	Усього годин за 2 семестр	42
	3 семестр	
15.	Живопис натюрморту. Вплив освітлення на сприйняття кольору. Світловий і кольоровий контраст. Фарби і суміші. Робота над натюрмортом різними матеріалами.	8
16.	Зближена гама кольорів в живопису. Натюрморт з фруктами у зближеній кольоровій гамі.	6
17.	Контрасти кольору у натюрморті. Натюрморт в контрастній гамі кольорів з перевагою теплих відтінків.	6

18.	Натюрморт в контрастній гамі кольорів з перевагою холодних відтінків.	6
19.	Техніка лесування в живопису. Передача об'єму і освітлення в натюрморті з двох предметів (гіпсова ваза і розетка) засобами техніки гризайль.	6
20.	Техніка «по вологому» в акварельному живопису. Натюрморт з фруктами і предметами побуту.	5
21.	Малювання з натури складок драперії. Передача освітлення і об'єму засобами акварельного живопису.	6
22.	Рефлекси в живопису. Натюрморт з білих предметів побуту на кольоровому теплому або холодному тлі (акварель).	8
	Усього годин за 3 семестр	51
	4 семестр	
23.	Технологічні особливості гуаші. Технічні прийоми роботи. Матеріали і приладдя в гуашевому живопису. Натюрморт з овочів на контрастному тлі драперій. Техніка «мазка».	10
24.	Імітація «техніки мозаїки» в натюрморті з предметів побуту на тлі складок драперії. Зближена тепла гама кольорів.	10
25.	Натюрморт зі скляних кольорових предметів на світлому нейтральному тлі драперій.	10
26.	Натюрморт зі світлих 5 предметів на тлі кольорових драперій з узором. Нюансні переходи тону і кольору.	12
27.	Явище контражуру в живопису. Передача особливостей освітлення в натюрморті з 3-4 предметів побуту на тлі вікна (акварель, гуаш).	10
28.	Види пейзажу. Особливості виконання пейзажу в різних техніках і матеріалах. Вибір точки зору та об'єкту зображення у пейзажі. Значення лінійної та повітряної перспективи для передачі простору.	4
29.	Роль повітряної перспективи у відображенні простору в пейзажі. Етюд пейзажу з натури.	8
30.	Види архітектурних пейзажів. Послідовність виконання фрагменту вулиці з врахуванням законів лінійної та повітряної перспективи.	8
31.	Вираження перспективних явищ у живопису екстер'єру. Етюд архітектурного пейзажу (акварель, гуаш).	8
	Усього годин за 4 семестр	80
	5 семестр	
32.	Робота на пленері. Пейзаж (матеріал на вибір).	6
33.	Живопис інтер'єру в різних техніках і матеріалах. Форми внутрішнього вигляду приміщень. Призначення архітектурних інтер'єрів. Послідовність виконання живопису інтер'єру.	5
34.	Відображення замкненого просторового середовища в живопису інтер'єру. Фрагмент інтер'єру з відкритими дверима або вікном.	8
35.	Складний тематичний натюрморт з предметів з різною	10

	фактурною поверхнею нижче лінії горизонту .	
36.	Натюрморт в інтер'єрі. Особливості відображення простору засобами гуашевого живопису.	10
37.	Меблі в інтер'єрі. Передача освітлення і простору засобами живопису. Етюд інтер'єру зі столом і стільцем біля вікна (акварель, гуаш).	6
	Усього годин за 5 семестр	45
	6 семестр	
38.	Портретний жанр у живопису. Види портретів. Пропорційна схема побудови голови людини. Використання модульної системи побудови. Особливості передачі характерних рис обличчя.	2
39.	Схематичні замальовки голови людини в кольорі в різних поворотах (акварель).	4
40.	Силуєтне зображення голови людини в профільному положенні. Короткочасні замальовки (акварель, гуаш).	4
41.	Градації тону в ахроматичній гамі. Живопис гіпсової маски Аполлона в техніці гризайль (акварель, гуаш).	9
42.	Процес роботи над живописом голови людини. Складний натюрморт з гіпсовою головою в техніці гуаші.	10
43.	Короткочасні замальовки гіпсової голови Венери в різних поворотах (фас, три чверті, профіль) в техніці акварелі, гуаші.	8
44.	Етюд в гіпсової голови з характерними рисами обличчя на кольоровому теплому тлі (гуаш).	8
45.	Етюд натюрморту з гіпсовою головою з характерними рисами обличчя на кольоровому холодному тлі (гуаш).	9
	Усього годин за 6 семестр	57
	7 семестр	
46.	Градації тону і кольору в різних живописних матеріалах.	2
47.	Особливості роботи над зображенням голови людини в акварельному живопису. Зображення голови натурника з чітко вираженими рисами обличчя в техніці гризайль (акварель, гуаш).	6
48.	Короткочасні замальовки голови натурника в різних поворотах в техніці акварелі.	4
49.	Етюд жіночої голови на кольоровому тлі. Використання прийому лесування в акварельному живопису.	6
50.	Передача настрою людини засобами живопису. Етюд жіночої голови в головному уборі, освітленої сонячними променями (гуаш).	7
51.	Бархатистість поверхні в гуаші, вміння правильно підібрати тон і колір при зображенні голови людини. Зображення чоловічого погрудного портрету в національному одязі (гуаш).	10
52.	Передача вікових особливостей натури в живопису. Етюд голови жінки старшого віку з хустиною на плечах (акварель, гуаш).	10
	Усього годин за 7 семестр	45

8 семестр		
53.	Особливості олійного живопису. Етюд складного натюрморту у техніці олійного живопису. Натюрморт з гіпсовою головою.	6
54.	Етюд погрудного портрету натурниці у фас (олія).	10
55.	Етюд погрудного портрету натурника у профіль (олія).	10
56.	Етюд поясного жіночого портрету з виразним положенням рук (олія).	10
57.	Короткочасні замальовки фігури людини в різному положенні.	2
58.	Зображення жіночої фігури на тлі екстер'єру.	12
59.	Робота на пленері. Пейзаж з елементами архітектури та постатями людей.	6
Усього годин за 8 семестр		56
Усього годин		390

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1 семестр		
1.	Виконання наочної таблиці з відображенням видів і жанрів живопису. Виконання наочної таблиці з показом матеріалів та приладдя для роботи фарбами. Виконання наочної таблиці зі зразками образотворчих засобів.	2
2.	Виконання підготовчих вправ з живопису: а) кольоровий спектр; б) змішування фарб; в) ахроматичні та хроматичні кольори; г) теплі і холодні кольори.	2
3.	Виконання наочної таблиці з відображенням основних властивостей кольорів.	4
4.	Виконання підготовчих вправ з живопису: а) кольори спектру на білому, сірому і чорному тлі; б) плавний перехід спектральних кольорів до чорного кольору.	2
5.	Вправи на кольорові гармонії: а) легкі і важкі кольори, контрастні і нюансні; б) відтінки кольорів теплої і холодної гами; в) насиченість кольору (додавання до спектральних кольорів білого і чорного); г) плавні розтяжки кольорів по тону і плавні переходи одного кольору в інший.	2
6.	Живописні замальовки окремих предметів побуту в техніці акварельного живопису.	2
7.	Живописні замальовки окремих предметів різними техніками акварельного живопису (способом лесування, способом алла прима, по вологому паперу, «крапкою»).	2
8.	Виконання натюрморту в техніці по-вологовому.	2
Підготовка до екзамену		8
Усього годин за 1 семестр		26

2 семестр		
9.	Замальовки в кольорі осіннього листя, овочів і фруктів по сухому і вологому паперу.	4
10.	Замальовки групи осінніх овочів в техніці гризайль (одноколірний тоновий живопис). Живопис в кольорі групи осінніх фруктів (яблука, груші, кавун, диня, виноград, сливи).	4
11.	Замальовки в кольорі умовно-плоских предметів (осіннього листя, метеликів, квітів, грибів). Замальовки в кольорі гілок кущів і дерев з плодами (горобина, калина, шипшина, жолуді, фізаліс тощо) .	4
12.	Вивчення кольору в природі. Замальовки в кольорі забарвлення риб, комах, птахів.	4
13.	Живопис в кольорі натюрморту з осінніх овочів (капуста, буряк, морква, гарбуз, кабачок, картопля).	5
14.	Тоновий живопис натюрморту з групи білих предметів (техніка гризайль).	2
	Підготовка до екзамену	10
	Усього годин за 2 семестр	33
3 семестр		
15.	Живописні етюди простого натюрморту різними матеріалами (акварель, гуаш).	2
16.	Етапи виконання натюрморту з гіпсовою розеткою в техніці акварельного живопису.	5
17.	Натюрморт з фруктами у зближеній холодній гамі.	2
18.	Натюрморт в контрастній гамі кольорів з перевагою теплих відтінків.	2
19.	Натюрморт в контрастній гамі кольорів з перевагою холодних відтінків.	4
20.	Натюрморт з двох білих предметів в техніці гризайль. Спосіб живопису – лесування.	4
21.	Натюрморт з фруктами і предметами побуту в акварельній техніці «по вологому». Передача освітлення і об'єму складок драперії засобами акварельного живопису.	4
22.	Натюрморт з білих предметів на кольоровому холодному тлі. Передача рефлексів технікою акварельного живопису.	4
	Підготовка та проходження екзамену	12
	Усього годин за 3 семестр	39
4 семестр		
23.	Натюрморт з овочів на контрастному тлі драперії. Техніка «мазка» (гуаш).	2
24.	Натюрморт з предметів побуту на тлі складок драперії в зближеній холодній гамі кольорів. Техніка «мазка» (гуаш)	2
25.	Натюрморт зі скляних кольорових предметів на світлому	4

	нейтральному тлі драперій.	
26.	Натюрморт зі світлих 5 предметів на тлі контрастних кольорових драперій з орнаментом.	2
27.	Явище контражуру в живопису. Передача особливостей освітлення в натюрморті з 3-4 предметів побуту на тлі вікна (акварель, гуаш).	2
28.	Копія пейзажу в обраній техніці живопису (гуаш).	2
29.	Замальовки в кольорі фрагментів пейзажу (дерев, кущів, неба, хмар, води, трави тощо).	2
30.	Етюд пейзажу з натури (гуаш).	2
31.	Етюди архітектурного пейзажу (гуаш).	4
	Підготовка до екзамену	18
	Усього годин за 4 семестр	40
	5 семестр	
32.	Етюд пейзажу (матеріал на вибір).	2
33.	Виконання живопису інтер'єру.	2
34.	Виконати живописне зображення фрагменту інтер'єру з відкритими дверима або вікном.	4
35.	Етюди предметів з різною фактурною поверхнею нижче лінії горизонту.	3
36.	Живописний етюд натюрморту в інтер'єрі.	3
37.	Етюд меблів в інтер'єрі.	4
	Підготовка та проходження екзамену	12
	Усього годин за 5 семестр	30
	6 семестр	
38.	Пропорційна схема побудови голови людини. Виконання модульної схеми побудови обличчя людини. Схематичні етюди голови людини у фронтальному положенні.	1
39.	Виконати в кольорі схематичні замальовки голови людини в різних положеннях (фас, три чверті, профіль) (акварель).	1
40.	Короткочасні замальовки силуетного зображення голови людини.	1
41.	Замальовки гіпсової маски Аполлона в техніці гризайль (акварель, гуаш).	1
42.	Виконання складного натюрморту з гіпсовою моделлю голови людини.	1
43.	Виконати короткочасні замальовки гіпсової жіночої голови в різних поворотах (фас, три чверті, профіль) в техніці акварелі.	1
44.	Виконання складного натюрморту з гіпсовою моделлю голови людини.	2
45.	Живописне зображення автопортрету в техніці гризайль (акварель).	2
	Підготовка до екзамену	8
	Усього годин за 6 семестр	18

7 семестр		
46.	Градації тону і кольору в різних живописних матеріалах. Виконання етюдів різними матеріалами.	1
47.	Зображення голови натурника з чітко вираженими рисами обличчя в техніці гризайль (акварель, гуаш).	1
48.	Виконати короточасні замальовки в кольорі голови натурника з різних точок зору (акварель).	1
49.	Етюд жіночої голови на кольоровому тлі. Використання прийому лесування в акварельному живопису.	1
50.	Етюд жіночої голови в головному уборі.	1
51.	Зображення чоловічого погрудного портрету.	1
52.	Передача вікових особливостей природи в живопису. Етюд голови чоловіка.	2
	Підготовка та проходження екзамену	22
	Усього годин за 7 семестр	30
8 семестр		
53.	Етюд натюрморту у техніці олійного живопису.	4
54.	Етюд погрудного портрету натурниці у фас (олія).	4
55.	Етюд погрудного портрету натурника у профіль (олія).	4
56.	Етюд виразного положення рук (олія).	4
57.	Короточасні замальовки фігури людини в різному положенні.	8
58.	Етюд жіночої фігури на тлі екстер'єру.	4
59.	Етюд пейзажу з елементами архітектури та постатями людей.	6
	Усього годин за 8 семестр	34
	Усього годин за навчальним планом	250

8. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти з навчальної дисципліни

5, «відмінно» - отримує здобувач фахової передвищої освіти, який виконав виконані всі пункти вимог до академічного живопису; допускається деяка незавершеність живопису при виконанні всіх складових роботи; незначні помилки,

4, «добре» – отримує здобувач фахової передвищої освіти, який не має умінь підкорити деталь великій формі; допускаються незначні помилки і неточності по всіх пунктах; наявність однієї істотної помилки по таких складових роботи, як: композиція, пропорції, побудова, виявлення форми, передача простору, колориту.

3, «задовільно» – в роботі здобувача фахової передвищої освіти наявність двох істотних помилок по таких складових роботи, як: композиція, пропорції, побудова, виявлення форми, передача простору; помилки у пропорціях, побудові, перспективі; йде процес змальовування природи, а не

усвідомлене малювання; відсутнє розуміння конструкції, побудови і колориту;

2, «незадовільно» – здобувач фахової передвищої освіти має уяву про перспективу, пропорції, але застосувати на практиці не може; йде процес змальовування; відсутні знання перспективи, пропорцій; живопис ведеться вроздріб.

9. Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: Вступний і поточний інструктаж; усне пояснення; схематичні малюнки на дошці і на полях роботи студента; ілюстрування; демонстрування; самостійне спостереження; практична робота; творчі завдання.

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні, опора на життєвий і професійний досвід здобувачів, створення відчуття успіху у навчанні.

10. Методи контролю

Поточний контроль: поточні перегляди практичних завдань. Підсумкове семестрове та річне оцінювання: підсумковий перегляд рисунків за семестр і за рік; залік; екзамен.

11. Методичне забезпечення

Підручники; навчально-методичні посібники; конспекти лабораторних занять, інструкційні карткилабораторних занять, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни; нормативні документи; ілюстративні матеріали (зразки робіт студентів, фото, репродукції, ксерокопії, таблиці, схеми тощо).

11. Рекомендована література

Базова

1. Бідняк М.: живопис, графіка / упоряд. Бідна М., Майчик Т., Майчик О.. Київ: Мистецтво, 2008. 608 с.
2. Гілязова Н. Рисунок. Живопис: навч. посіб. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2020. 112 с.

3. Глущук, С.С. Техніка станкового живопису (Текст): навч. посіб./упоряд. Глущук С.С.; передне сл.: Стороженка М, Прядка В.. Вид. 2-е. Київ; Ужгород: (б.в.), 2008. 120 с.: іл..
4. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої граматики: навч. посібник для студентів ВНЗ2-ге вид. перероб. і доп. Київ: Вища школа, 2002. 190 с.
5. Печенюк Таміла. Кольорознавство. Київ: ГраніТ, 2009. 190 с.
6. Сланський Б. Техніка живопису та реставрації (текст) / Богуслав Сланський; упорядкув., передм. та спецредагув. І.Дорофієнко; кер. творчої групи Н.Прибега. Київ: Мистецтво, 2009. 304 с.: іл.
7. Теоретичні і методичні основи образотворчого мистецтва (для здобувачів другого освітнього рівня (магістр) спеціальності 014 «Середня освіта. Образотворче мистецтво»): навчально-педагогічний посібник. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. 80 с.
8. Техніка і технологія олійного живопису: навч. посіб. / уклад. Белкіна Е.В., Конопко О. І.. К.: Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 92 с.
9. Туманов І.М. Рисунок, живопис, скульптура (текст): теоретико – методологічні основи комплексного навчання: навч. посіб. Львів: Аверс, 2010. 496 с.: іл..
10. Шестобуз О. С. Кольорознавство: навч.-метод. посібник. Чернівці: ЧНУ, 2011. 140 с.
11. Шпак, В.О. Основи живопису. Акварель (текст): навч. посіб.. М-во освіти і науки України, КДІДПМД ім. М.Бойчука. Київ: (б.в.), 2013. 256 с.: іл..

Додаткова

12. Веселкові барви на уроках образотворчого мистецтва: (на допомогу педагогічним працівникам загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти). Харків: Ранок, 2005. 112 с.
13. Герлінгс Ш. 100 відомих художників. Геніальні твори мастрів живопису. Харків, 2009. 208 с.
14. Національна Спілка художників України: каталог творів учасників пленеру «Україна духовна» (Седнів) / упоряд. Федорова О. Ю., Остапенко Д. І.. Київ, 2002. 24 с.
15. Омелян Я. Живопис. Графіка: каталог. Тернопіль: Джура, 2008. 96 с.
16. Прокопович Т.А. Рисунок, як основа в живописі та скульптурі. Актуальні проблеми розвитку українського мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф.. Луцьк, 29 трав., 2020. Вип.1. С. 86-89.

17. Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура: навч. посібник. Львів: Аверс, 2010. 496с.
18. Склярєнко В., Іовлева Т., Рудичева І. Сто відомих художників ХІХ-ХХ вв. – Харків: Фоліо, 2006. 511 с. (100 відомих).
19. Український живопис ХХ - початку ХХІ ст. з колекції Національного художнього музею України: альбом / упоряд. Мельник А.. Хмельницький. Київ: Галерея; Артанія Нова, 2006. 302 с.
20. Шалаєва Г. П. Вчимося малювати: посібник. Київ: Країна мрій, 2008. 224 с.
21. Шаров І. Ф., Толстоухов А. В. Художники України: 100 видатних імен, Київ: АртЕк, 2007. 480 с.
22. Шедеври українського живопису: альбом / упоряд. Горбачов Д. Київ: Мистецтво, 2008. 607 с.
23. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення: навч. посібник для ВНЗ 1-2 рівня акредитації. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 111 с.